

17 ta' Mejju, 1948.

Imhalled :

L-Onor. Dr. W. Harding, B.Litt., LL.D.

Il-Pulizija *versus* Salvatore Camilleri

Negligenza — Responsabilità Kriminali.

Negligenza tikkostitwixxi konċett negattiv, u tikkonxisti fl-ammissjoni ta' dak il-grad ta' diligenza li tehtieg skond id-cirkustanzi.

Il-grad ta' diligenza jvarja anki skond l-entità tar-riskju u l-gravità tal-ksara li tista' ssir; u din id-diligenza tista' tiġi meqjusa anki in bażi għall-liġijiet li jimponu ċerti doveri.

Sakemm hemm "a chain of causation" bejn in-negligenza originaria u l-ksara li għat, hemm ir-responsabilità, avvolja jkun hemm "an intervening act of a third person"; basta li dak l-att tat-terza persuna seta' jew kien imixx u jiġi raġjonevolment precedut.

Min ikun hati ta' negligenza li tagħ' taht dawn id-"tests", jirrispondi għall-ksara li tiġri, avvolja l-fatt li kkaġuna l-ksara jkun għamtu hadd ieħor.

B'sentenza tal-Qorti Kriminali tal-Maġistrati ta' Malta tal-20 ta' Frar 1948, l-imsemmi Camilleri ġie misjub hati talli b'imprudenza, traskuraġini u inosservanza tar-regolamenti, ikkaġuna l-mewt ta' Manwel Micallef u ferita gravi minhabba dewmien fuq il-persuna ta' Salva Pisani, u ġie kundannat għall-piena tal-multa ta' £50, titballas żmien xahar, u għall-ħlas ta' l-ammont ta' £35 bhala kwota-parti ta' l-ispejjeż tal-perizji adoperati fil-każ;

Il-kundannat appella;

Trattat dana l-appell, din il-Qorti, wara li semgħet l-argumenti u wara li eżaminat l-inkartament, ikkunsidrat;

Għandu jiġi notat illi, għalkemm l-akkuża kienet anki dwar hsara fil-bini, fid-dispożitiv tas-sentenza impunjata hemm biss id-dikjarazzjoni ta' reità għall-hsara fil-persuni; u anki l-artikoli citati jillimitaw ruħhom għal din il-hsara ta' l-aħħar. Jekk dina kienetx zviista jew le ta' l-ewwel deċident ma hux kōmpitu ta' dina l-Qorti li tara, għaliex, ladarba l-appell hu tal-kundannat, il-pożizzjoni tiegħu ma tistax tiġi peġġorata. u din il-Qorti għandha tiegħu l-kundanna kif inhi fid-dispożitiv;

Il-fatti li jirriżultaw mill-provi għandhom jitqiesu li huma dawn:—

1. L-imputat u l-familja tiegħu, kif ukoll hux Giuseppe Camilleri, jabitaw fid-dar nru. 64, Hope Street, il-Mosta;

2. Fit-2 ta' Settembru 1947, għal xi l-hdax u nofs ta' fil-ghödu, saret esplozjoni fil-kamra ta' l-ewwel pjan ta' din id-dar, u l-hajt ta' din il-kamra waqa' fuq il-bejt tal-hanut terran kontigwu, numru 63, sfronda dan il-bejt, u Emmanuele Micallef u Salvatore Pisani, li kienu jahdmu gewwa, sfaw mirdumin taht il-gebel. Micallef miet in segwitu, u Pisani sofra leżjoni gravi;

3. F'din il-kamra ta' fuq l-imputat kien qed iżomm sil-la, għalf ta' l-annimali, u kwantità ta' esplozivi u skratac;

4. Mill-provi ma deherx min ikkaguna l-hruq li in konsegwenza tiegħu hadu n-nar dawk l-esplozivi. Irrizulta biss li sar hruq u dan ta' n-nar lill-esplozivi li kien hemm;

Ma jidherx li dawn il-fatti huma kontrastati; u d-doljanza ta' l-appell, kif deher mill-argumenti tad-difensur ta' l-appellant, hi dwar il-pont legali jekk l-appellant għandux ikun ritenut responsabili minhabba li kellu hemm dawk l-esplozivi, ga ladarba dawn hadu n-nar in konsegwenza ta' hruq li ma jirriżultax li kkaġunah hu;

Dan il-pont jirriżolvi ruhu fil-kwistjoni jekk mill-parti ta' l-appellant kienx hemm dik li tissejjah "Criminal negligence", li hi anki indikata b'aggettivi oħra, bhal ma huma "gross", "culpable", "wicked", u anki "reckless" (ara Archbold pag. 882, 1943 Edit.) — jiġifieri kondotta tali li turi certu grad ta' "disregard for the life and safety of others";

Kwantu għall-kwantità ta' porvli li kien hemm fil-kamra, il-perit ballistiku irrijena li kien hemm bilfors kwantità

akbar minn dik li semma l-imputat fix-xhieda tieghu; imma l-Imħallef sedenti jaqbel mal-Magistrat li dina l-kwistjoni tista' tigi affrontata anki billi wiehed jaççetta dak li qal l-istess appellant, jiġifieri li f'dik il-kamra hu kellu xi tliet landi ta' libbra l-wahda bil-porvli tal-kaçça u diversi skrataç tal-"machine gun", u xi tliet mitt skartoçç, biçça kkargati minn, u biçça minn dawk li soltu jkunu impurtati minn barra;

Il-gravam, li għamel enfasi fuqu d-difensur, hu sostanzjalment dan: li l-appellant ma għandux jirrispondi għal fatt ta' hadd iehor li kkaġuna l-hruq li ġieħ l-esplożjoni. Ir-risposta evidenti għal dan l-argument hija illi l-appellant għandu jirrispondi jekk kien hemm mill-parti tieghu negligenza li taqtaht certu "tests" li fl-opinjoni ta' din il-Qorti ta' l-Appell, għandhom jirregolaw każijiet simili;

Dawn it-"tests" huma dawn:—

1. Negligenza tikkostitwixxi konçett negattiv, u tikkonsisti fl-ommissjoni ta' dak il-grad ta' diligenza li teħtieġ skond iç-çirkustanzi;

2. Il-grad ta' diligenza jvarja anki skond l-entità tar-riskju u l-gravità tal-hsara li tista' ssir, u din id-diligenza tista' tigi meqjusa anki in bażi għall-liġijiet li jinponu çerti doveri;

3. Sakemm hemm "a chain of causation" bejn in-negligenza oriġinali u l-hsara li ġrat, hemm ir-responsabilità, avolja jkun hemm l-"intervening act of a third person"; basta li dak l-att tat-terza persuna seta', jew kien imissu jiġi, raġjonevolment prevedut;

Issa, meta wiehed japplika dawn it-"tests" għall-każ in ispeçje, u jiżvolġihom għat-tenur taç-çirkustanzi partikulari tal-każ, għandu jsib dan li ġej:—

1. Kulhadd jaf ir-riskju li jġibu l-esplożivi. Tant li l-liġi, b'Ordinanza appożita (Kap. 56), irregolat minutament din il-materja. Anki dwar l-iskrataç hemm dispożizzjonijiet f'din l-Ordinanza (art. 14 u 15), u hemm il-projbizzjonijiet li jinżammu flimkien ma porvli, sa anki skrataç vojta bil-kapsijiet u miççeç, ammenokkè ma jkunx hemm "partitions" bejniethom. Meta l-post fejn jinżammu esplożivi hu dar ta' abitazzjoni, jeħtieġ permess tal-Pulizija jekk il-kwantità teççedi tliet libbri użin. Kulhadd jaf ukoll il-hsara li tista' ssir b'esplożivi simili. Għalhekk, f'dan il-każ, l-entità tar-riskju, il-gravità tal-hsara,

il-fatt li kien hemm kwantità akbar minn dik tollerata mill-ligi, il-fatt li mal-porvi kien hemm anki, bla protezzjoni ta' "partition", skratac ikkargati u vojta, u l-fatt li kien hemm fl-istess post silla u għulf, li din l-istess ligi tikkunsidra bħala materjal kombustili (art. 25 (1))—kollox jikkonkorri biex juru illi d-diligenza li kellu juri l-appellant kienet dik ta' grad ferm għoli fié-ċirkustanzi tal-każ;

2. Il-Halsbury, a propożitu tal-fattur "gravity of risk" fuq insemmi, jgħid (Vol. XXIII, Halsbury Edit. pag. 575): "Consummate caution is required from those handling dangerous articles such as gas or explosives". F'dan il-kontest, il-kelma eċċezzjonali "consummate" għandha s-sens ta' "supreme". Issa fil-fatt ebda prekawzzjoni ma ha l-imputat. Anzi mix-xhieda tiegħu jidher li din il-kamra kienet aċċessibili liberament, tant li hu stess qal li Manwel Micallef (dak li miet bl-esplozzjoni) kien jidhol spiss f'dik il-kamra. Tant l-imputat ma ppreokkupax ruhu li jiehu xi prekawzzjonijiet, illi sa anki qal, fix-xhieda tiegħu, li njentemeno dan Micallef (evidentement bit-tolleranza, u ċertament bix-xjenza tiegħu) kien jidhol fil-kamra jabraq xi injam bil-"blow lamp". Ma jirriżulta li għamel xejn biex jimpedixxi d-dhul f'din il-kamra; mentri hu ta' evidenza palmari li dak li hu perikoluż għandu jkun "secured" b'mod li jkun "safe" għal kulhadd. Jekk l-appellant ma kienx jimpedixxi d-dhul ta' hadd iehor fil-kamra, ir-responsabilità tiegħu tikber; għaliex allura min jidhol, u jgħirli xi haga, ikun mhux "trespasser" (li lanqas hu ntitokat għall-protezzjoni minn "concealed danger"), imma "invitee", terminu li jikkomprendi lil min jaċċedi f'post anki bil-kunseus preżunt ta' l-okkupant ta' dak il-post;

Il-fatt negligenti ta' hadd iehor (jigifieri li xi hadd tefa' suffarina mixgħula jew "stump" ta' sigarrett, bi traskuragn) ma jeżimix lill-appellant minn responsabilità. Infatti é-"chain of causation" ma hijjex maqtugħa b'dak l-"intervening act" ta' hadd iehor; għar-raġuni ovvja li f'igh biss ta' suffarina jew li "stump" ta' sigarrett ma kienetx iġġib dawk il-konsegwenzi; u għar-raġuni wkoll li l-esplozzjoni hi konsegwenza ta' xorta tabi li "could naturally be expected to result". Is-suffarina jew is-sigarrett ma giebux xi stat ta' affarjiet straordinarju, imma jgħibu dak l-stat li hu raġjonevolment prevedibili meta

hemm esplożivi. Barra minn dan, hemm anki r-rifless li é "chain of causation" ma setgħetx kienet interrotta, la darba fil-waqt ta' l-esplożjoni "the original cause", jigi fieri T-preżenza ta' l-esplożivi, "continued to operate":

Kwantu għall-fatt negligenti ta' hadd ieħor, dan ma jiskuzax lill-appellant; għaliex hu seta' faċilment jipprevedi li la darba l-kamra kienet faċilment aċċessibili, seta' jagħti l-każ li jgħri dak li spiss jgħri, u għara spiss fil-passat, éjoè li xi hadd, bi traskuraġni, jixhet suffarina jew sigarrett li jkun għadhom inqabbdin. Kien ikun divers il-każ kieku si trattava ta' "intervening act" of a third person", li ma kienx ordinarjament u verosimilment prevedibili. Hekk, per eżempju, f'materja analoga, kien hemm każ li gie quddiem Mr. Justice Avory fil-Qrati Ingliżi—"Ruoff vs. Long & Co", 1916, 1 K.B. 148 D.C. (ara Burrows, Words and Phrases Judicially Defined, Vol. II, pag. 11), li fil "steam motor lorry" għet imħollija wahedha fit-triq. Biex tiġi startjata kien neċessarju li titneħħa ċerta "safety pin" u li jiġu manipolati tliet "levers" differenti ta' xorta partikulari. Żewġ suldati rnexxielhom, b'kombinazzjoni, jistartjawha, u l-lorry kkraxxjat go armatura ta' hanut. Gie ritenut illi wiehed ma setax jipprevedi li, b'kombinazzjoni, dawk is-suldati kellhom jinzertaw ihaddinu dak il-mekkanizmu komplikat li kien ihaddem il-lorry. Hekk ukoll wiehed jista' jipprospetta, ipotetikament, il-każ ta' min ihalli wieqaf il-car tiegħu, f'niżla, però bil-brakes applikati, bil-gear ingranat, u b'gebla taht ir-roti, u l-car maqful. Jekk xi hadd jirnexxil u jiftah il-car, iholl il-brake, jizgrana l-makna, jaqla' l-gebel, u jtellaq il-car għan-niżla b'mod li jagħmel hsara, ebda tort ma jista' ċertament jinġhata lil sid il-car, li ma setax jipprevedi dak li verosimilment u ordinarjament ma jmissux jgħri:

Il-veru kriterju f'din il-materja hu dak li f'materja analoga, éjoè fil-każ ta' "dangerous machinery", gie perspiċċament enunċjat mill-Imallef Ingliż Wills, fil-kawża Phindle vs. Birtwistle, 1897, 1 Q.B. 192 D.C. at page 195, jigi fieri illi l-haġa li minha tiġi l-hsara, biex ikun hemm responsabilita' għal min ihallilha fil-post, hemm b'żonn li tkun "such in its character, and so circumstanced in its exposure, operation and so on, that in the ordinary course of human affairs, danger may reasonably be anticipated". Dan hu appuntu l-każ odjern.

L-esplożivi kienu, fibom infushon, ta' xorta tali li kienu mqieghda f'mod, jigifieri f'kaura mhux protetta, u materjal iehor kombustibili, illi fil-kors ordinarju ta' dak li jista' jigri, u spiss fil-passat ġara, l-appellant imissu raġjonevolment antiċipa l-perikolu. Ma kienx hemm xejn li ma kienx verosimilment u ordinarjament prevedibili mill-appellant, għaliex li xi hadd jixhet suffarina jew sigarrett hi l-aktar haġa li għandha tigi f'ras kulhadd. Għalhekk l-"intervening act" ta' hadd iehor ma jnehlx ir-responsabilità;

Din hija t-"trend" tal-ġurisprudenza ingliża "in pari materia". Hekk, per eżempju, fil-kawża "Paterson vs. Blackburn Corporation", 1892, 9 T.L. Rep. 55 C. App., l-imputati kienu nehhew mefer tal-gas fil-kors tad-doveri tagħhom, iżda negligement hallew fil-post "a projecting pipe". Kien hemm terza persuna li kisret dina l-"pipe" tal-gas, u b'hekk saret esplożjoni. L-imputati ġew ritenuti responsabili. L-istess Qorti ta' l-Appell Ingliża, f'każ iehor, irriteniet l-imputat responsabili; dan l-imputat halla f'post kwalunkwe ("left about") xkubetta kkargata; terza persuna, bi traskuraġni, messet it-"trigger", l-ixkubetta sparat, u graf diżgrazzja;

Għal dawn ir-raġunijiet din il-Qorti ma ssibx bażata ddoljanza ta' l-appell, u għalhekk tirrespingieh u tikkonfermas-sentenza appellata. It-termini mogħtija mill-Ewwel Qorti jibdew jghaddu mil-lum.
